

Etický kodex Západočeské univerzity v Plzni

PREAMBULE

Západočeská univerzita v Plzni se plně hlásí k hodnotám a principům vycházejícím z evropského kulturního a historického dědictví, jakými jsou svoboda, nedotknutelnost lidské důstojnosti, úcta k pravdě, spravedlnost, odpovědnost, profesionalita, kritické myšlení, ale i respekt k jiným názorům a kulturám. Je zásadní, aby o tyto hodnoty pečovala jak v běžném každodenním chování, tak i v okamžicích významných rozhodnutí či řešení vážných problémů, a nedopustila jejich relativizaci, dezinterpretaci či politizaci.

Proto chce vytvářet prostředí plně rozvíjející potenciál všech, prostředí vstřícné, férové, bezpečné, podpůrné a takové, které vyjadřuje respekt k individualitě. Prostor, ve kterém je chování a jednání všech přítomných přirozeně vedeno principy kolegiality, integrity, rovnosti, respektu, otevřenosti a pozornosti k ostatním a kde jakákoliv forma nežádoucího chování, zastrašování, agrese, šikany nebo diskriminace je považována za nepřijatelnou.

Článek I. ÚVODNÍ USTANOVENÍ

1. Etický kodex ZČU (dále také „Kodex“ či „Etický kodex“) vymezuje etické zásady a hodnoty, k nimž se ZČU hlásí. Tyto zásady a hodnoty tvoří standard etického jednání v prostředí ZČU.
2. Etický kodex je závazný pro všechny zaměstnance/zaměstnankyně a studující ZČU (dále souhrnně „každý“, „všichni“ nebo „kdokoli“). Za studující se pro účely tohoto Kodexu považují i účastníci/účastnice celoživotního vzdělávání, na které se ustanovení Kodexu použijí přiměřeně.

Článek II. VZTAH AKADEMICKÝCH SVOBOD A PRÁV K ETICKÉMU KODEXU

1. Západočeská univerzita v Plzni je samosprávnou akademickou institucí. V rámci svých akademických práv ZČU vytváří zastupitelské akademické orgány, používá akademické insignie a koná akademické obřady. V rámci své akademické svobody ZČU vytváří a rozvíjí vzdělávací, vědeckou a výzkumnou, vývojovou a inovační, uměleckou a další tvůrčí činnost.
2. ZČU ctí akademické svobody a akademická práva, vykonává je v souladu se standardy etického jednání vymezenými v tomto Kodexu.

Článek III. OBECNÉ STANDARDY ETICKÉHO JEDNÁNÍ

1. Bez ohledu na osobní pojetí morálky zaměstnanců, zaměstnankyň a studujících jsou na ZČU respektovány obecné etické principy a zásady slušných mezilidských vztahů.
2. Všichni respektují základní hodnoty, k nimž se ZČU hlásí, zejména: svobodu, rovnost, demokracii, akademické svobody a společenskou odpovědnost, profesionalitu, disciplinovanost a hospodárnost, udržitelný rozvoj ve znalostní společnosti, uplatnitelnost poznání a jeho zakotvení v regionálním prostředí, stejně jako přesah do prostředí národního, evropského i mezinárodního.
3. Studující respektují zásady vyjádřené v imatrikulačním slibu a ve slibech akademických, zejména ctí ZČU a nedopustí, aby jejich jednáním bylo poškozeno její dobré jméno.
4. Všichni:
 - a) jednají v souladu s posláním ZČU uvedeným ve Statutu Západočeské univerzity v Plzni a nenadřazují své zájmy tomuto poslání;

- b) dodržují zásady uplatňované v akademickém prostředí, zejména zásadu koležiality a loajality ke konkrétnímu pracovišti, součásti i celé ZČU. Jednají vždy tak, aby nepoškozovali dobré jméno ZČU;
 - c) pečují o majetek ZČU a nezneužívají ho k realizaci soukromých zájmů či získání osobního prospěchu;
 - d) nepřijímají dary či výhody za výkon své činnosti na ZČU, pokud by takové jednání bylo v rozporu s dobrými mravy či v tomto Kodexu uvedenými zásadami a hodnotami;
 - e) varují se střetu zájmů. Obecně se střetem zájmů rozumí situace, v níž se požadavek na respektování a prosazování zájmu ZČU či její součásti může dostat do rozporu s loajalitou k jiné instituci nebo osobě. Ke střetu zájmů může dojít například v případě paralelního působení téže osoby v řídicích funkcích na různých stupních v rámci ZČU, při působení blízkých osob v řídicích funkcích na různých stupních v rámci ZČU či v případě paralelního působení jednotlivce při řešení určitého vědeckého či tvůrčího úkolu v rámci ZČU a v další instituci, pokud není takové působení založeno na smluvním vztahu ZČU a dané instituce. Pokud se kdokoli dostane do střetu zájmů, neprodleně to oznámí nadřízenému zaměstnanci/zaměstnankyni, který/á rozhodne o přijetí nezbytných opatření;
 - f) ctí svobodu projevu a názoru, a pokud vyjadřují kritiku, pak vždy tak, aby byla věcná, uvážená a podložena pádnými argumenty. Všichni také zůstávají kritičtí i vůči výsledkům vlastní práce a dbají na to, aby rozvíjeli své profesní schopnosti, znalosti a dovednosti;
 - g) vzájemně se k sobě chovají vždy slušně a v souladu s obecně přijímanými společenskými mravy. Chovají k sobě vzájemně úctu a respekt. Jednají tak, aby nebyla poškozena cizí čest, pověst či důstojnost;
 - h) nedopouštějí se jakékoli diskriminace založené na jakémkoli důvodu, jako je např. rasa, etnický původ, národnost, státní příslušnost, náboženské vyznání, přesvědčení, světonázor, věk, pohlaví, gender, sexuální orientace, zdravotní postižení, sociální či majetkové poměry.
5. ZČU se hlásí k zásadě politické neutrality akademické sféry. Akademická půda není využívána pro propagaci či prosazování zájmů politických stran a hnutí.
 6. V prostředí ZČU je zcela nepřípustné sexuální a genderově podmíněné obtěžování a násilí.
 7. V případě působení ve funkcích všichni vykonávají svěřené pravomoci odpovědně a v souladu se zásadami uvedenými v Kodexu. Mimoto vedou ostatní k dodržování Kodexu.
 8. Setká-li se kdokoli ve svém okolí s neetickým jednáním, netoleruje ho ani z důvodu loajality či prospěšnosti pro sebe samé. Vždy usiluje o jeho nápravu a dělá vše pro to, aby se takovému jednání v budoucnosti předešlo. Zaměstnanci a zaměstnankyně domnělé

neetické jednání oznamují nadřízené/mu zaměstnankyni/zaměstnanci, případně Etické komisi ZČU. Studující oznamují domnělé neetické jednání Etické komisi ZČU.

9. Zaměstnanci, zaměstnankyně a studující ZČU nesmí být vystaveni jakýmkoli negativním důsledkům plynoucím z toho, že oznámili neetické jednání v souladu s tímto Kodexem.

Článek IV.

STANDARDY ETICKÉHO JEDNÁNÍ VE VZDĚLÁVACÍ ČINNOSTI A STUDIU

1. Vyučující rozvíjejí u studujících znalosti a dovednosti s využitím veškerých svých schopností a zkušeností. Seznamují studující s různými přístupy k řešení problémů, jsou otevření diskusi a spolupráci s nimi. Podporují rozvoj kritického myšlení studujících a jejich samostatnost při dosahování studijních cílů a napomáhají jejich kvalifikačnímu, profesnímu i osobnostnímu rozvoji.
2. Vyučující dbají při vystupování před studujícími na profesionalitu a jsou si plně vědomi toho, že svým počínáním ve výuce reprezentují před studujícími univerzitu. Vždy dodržují obecná pravidla organizace výuky i individuální dohody ohledně plnění studijních povinností.
3. Při hodnocení práce studujících si vyučující počínají vždy objektivně a nezájatě a hodnocení provádějí na základě transparentních kritérií.
4. Vyučující jedná se studujícími otevřeně a kolegiálně. Vyučující neznevažují výsledky práce studujících a stejně tak studující neznevažují výsledky práce vyučujících či ostatních zaměstnanců a zaměstnankyň ZČU. Opodstatněnou a zdůvodněnou kritiku nelze považovat za znevažování práce studujících, vyučujících či zaměstnanců a zaměstnankyň.
5. Vyučující nezneužívají svého postavení k vynucování plnění jakýchkoli požadavků nad rámec řádně stanovených studijních povinností. Zásadně na studující nepřenášejí plnění vlastních pracovních povinností.
6. Studující využívají studium k osobnímu, kvalifikačnímu či profesnímu růstu. Svému studiu se věnují s plným nasazením a aktivně přistupují k podnětům vyučujících a jsou otevření k týmové práci.
7. Studující při plnění studijních povinností nepodvádějí ani neposkytují součinnost při podvádění druhých. Nedopouštějí se žádné z forem plagiátorství. Veškeré studijní povinnosti plní osobně, zásadně se nenechávají při plnění jakýchkoliv studijních povinností jakkoli zastupovat. Studijní povinnosti plní pouze s využitím nástrojů stanovených vyučujícím.

Článek V.
STANDARDY ETICKÉHO JEDNÁNÍ VE VĚDECKO-VÝZKUMNÉ A TVŮRČÍ
ČINNOSTI

1. ZČU respektuje pluralitu vědeckých a tvůrčích oborů a přístupů k řešení výzkumných a tvůrčích úkolů.
2. Všichni:
 - a) zaměřují svůj výzkum či tvůrčí činnost zejména na rozšiřování hranic lidského poznání, rozvoj uměleckých a kulturních hodnot a obecné vzdělanosti. Vždy dbají na to, aby výsledky výzkumu či tvůrčí činnosti sloužily ku prospěchu společnosti;
 - b) usilují o to, aby byla s výsledky výzkumu seznámena kromě odborné i široká veřejnost. Přímé spojení s veřejností napomáhá lépe pochopit zájem a obavy veřejnosti v oblasti vědecké a tvůrčí činnosti;
 - c) při výzkumu si počínají svědomitě, zohledňují aktuální poznatky v daném vědním oboru, kladou důraz na zajištění přezkoumatelnosti výsledků svého výzkumu a respektují další zásady profesionální etiky v daném vědním oboru. Objeví-li ve svých publikacích omyl, podniknou všechny potřebné a možné kroky k jeho nápravě, nesnaží se jej tajit nebo maskovat či přenést odpovědnost za něj na někoho jiného;
 - d) udržují si přehled o stávajícím stavu bádání, aby nedocházelo k duplikování již dříve dosažených výsledků výzkumu. Nepublikují opakovaně tytéž výsledky výzkumu ani účelově nefragmentují výsledky výzkumu do většího počtu publikací s cílem uměle navyšovat počet publikačních výstupů;
 - e) dodržují zásady ochrany duševního vlastnictví. Nepřivlastňují si výsledky výzkumné či tvůrčí činnosti ostatních. Zásadně se nedopouštějí žádné z forem plagiátorství. Respektují citační zásady a zvyklosti platné v daném oboru;
 - f) realizují na ZČU výzkumnou či tvůrčí činnost a připisují výsledky této činnosti svému pracovišti či součásti. Zásadně nepřipisují výsledky výzkumu dosažené na ZČU ve prospěch jiné instituce;
 - g) publikují výsledky své výzkumné či tvůrčí činnosti na oborově relevantních a seriózních publikačních platformách. Vyvarují se publikování v rámci platform evidovaných v seznamech tzv. predátorských vydavatelství a časopisů;
 - h) jsou otevřeni týmové spolupráci. Výsledky získané v rámci týmové spolupráce si nepřivlastňují, přiznávají spoluautorství všem, kteří se na dosažení výsledků patřičně podíleli. V rámci týmu komunikují věcně a nedopouští se znevažování či ponižování členů a členek týmu;
 - i) v roli posuzovatelů/posuzovatelek výzkumné či tvůrčí činnosti, členů/členek akademických a odborných grémií nebo hodnotitelů návrhů vědeckých projektů se řídí pouze odbornými hledisky. Při hodnocení vědecké či tvůrčí činnosti ostatních si vždy počínají objektivně a nezaujatě a dodržují pravidla stanovená pro hodnocení.

Neprodlužují záměrně dobu hodnocení za účelem dosažení vlastních výhod či výhod pro třetí osoby.

Článek VI. ETICKÁ KOMISE ZČU

1. Zřizuje se Etická komise ZČU (dále jen „komise“); komise je poradním orgánem rektora/rektorky.
2. Komise dohlíží na dodržování Etického kodexu a informuje o své činnosti rektora/rektorku.
3. Komise za tím účelem:
 - a) vyřizuje podněty týkající se možného porušení Etického kodexu,
 - b) vydává stanovisko k návrhu výzkumného projektu, který z jakéhokoliv důvodu potřebuje posouzení etických aspektů (důstojnost, svoboda, zdraví, kvalita života a bezpečnost osob účastnících se projektu, včetně práce s biologickým materiálem); stanovisko musí být vydáno ještě před zahájením řešení projektu,
 - c) zobecňuje poznatky ze své činnosti,
 - d) zpracovává zprávy a vydává doporučení.
4. Komise vykonává svoji činnost nezávisle a nestranně. Výkon činnosti nesmí být členovi/člence komise k tíži.
5. Člen/členka komise jsou podjatí, jestliže lze s ohledem na jejich poměr k věci, osobám na věci zúčastněným, pochybovat o jejich nezávislosti nebo nestrannosti. Kdo je ve věci podjatý, nemůže se účastnit jejího projednávání.
6. Člen/členka komise nesmí být členem/členkou orgánu ZČU ani její součástí, ani vedoucí/m pracovníci/pracovníkem na jakékoli úrovni vedení.
7. Komise je při výkonu své činnosti oprávněna
 - a) nahlížet do spisů, dokladů, evidencí,
 - b) požadovat informace a vysvětlení,
 - c) klást dotazy zaměstnancům, zaměstnankyním, studujícím, i jiným osobám.
8. K výkonu oprávnění podle odstavce 7 je každý povinen poskytnout komisi součinnost.
9. Předseda/předsedkyně komise nebo jimi pověřený člen/členka jsou dále oprávněni být přítomni jednání vedení ZČU či kolegia rektora/rektorky, mají-li zde být projednávány otázky související s činností komise.
10. Člen/členka komise zachovává mlčenlivost o skutečnostech, o kterých se při svojí činnosti dozví.

11. Komise zajišťuje ochranu osobních údajů osob, s nimiž se při výkonu svojí činnosti setká. Zejména zajišťuje, aby nedošlo k úniku těchto osobních údajů nebo jejich neoprávněnému použití.
12. Komise vede o svojí činnosti úplnou a průkaznou evidenci.
13. Komise nejpozději do 31. 3. zpracuje zprávu o svojí činnosti za předchozí kalendářní rok, projedná ji s rektorem/rektorkou, a poté ji zveřejní na webových stránkách ZČU.
14. Administrativní činnost komise zabezpečuje Kancelář rektora.

VII. ČLENSTVÍ V KOMISI

1. Komise má 7 členů/členek.
2. Předsedu/předsedkyni a ostatní členy/členky komise jmenuje a odvolává rektor/rektorka. Přihlíží přitom k rovnoměrnému zastoupení žen a mužů. Členem/členkou komise je vždy osoba z řad studujících.
3. K projednání konkrétní věci může rektor/rektorka jmenovat další osoby. Jejich činnost končí vyřízením věci. Po dobu jejího vyřizování mají stejná práva a povinnosti, jako člen/členka komise.
4. Komise určí člena/členku se specializací k vyřizování záležitostí podle čl. VI. odst. 3 písm. a) a se specializací k vyřizování záležitostí podle čl. VI. odst. 3 písm. b). Tato osoba je zpravodajem/zpravodajkou v dané věci.
5. Členství zaniká doručením písemného vzdání se funkce rektorovi/rektorce nebo doručením písemného odvolání z funkce.
6. Zanikne-li členství, rektor/rektorka neprodleně jmenuje nového člena/členku.
7. Členství je nezastupitelné.
8. Předseda/předsedkyně řídí činnost a jednání komise a vystupuje za komisi navenek. Řízením jednání komise může pověřit jiného člena/členku komise.
9. Souhlasí-li rektor/rektorka a vyžaduje-li to povaha věci, může si komise vyžádat nestranné odborné stanovisko.

VIII. JEDNÁNÍ A HLASOVÁNÍ

1. Jednání komise je neveřejné; komise se může usnést jinak.
2. Jednání komise svolává předseda/předsedkyně podle potřeby.

3. Pozvánku zasílá členům/členkám předseda/předsedkyně nejpozději 10 dnů před jednáním. Vyžaduje-li to naléhavý zájem, může lhůtu zkrátit. Součástí pozvánky je program jednání a podklady nutné k projednání programu.
4. Program jednání připravuje předseda/předsedkyně.
5. Návrh na změnu či doplnění programu zasílá člen/členka předsedovi/předsedkyni před jednáním, a to včetně zdůvodnění a podkladů nutných pro jeho projednání.
6. Návrh na změnu programu je možno učinit též na jednání komise. Návrh je možno zařadit na program jednání pouze za předpokladu, že s ním vyslovila souhlas nadpoloviční většina přítomných členů/členek.
7. Komise je usnášeníschopná, je-li jejímu jednání přítomna nadpoloviční většina všech jejích členů/členek.
8. Není-li komise usnášeníschopná, jednání se nekoná a předsedající svolá jiné jednání.
9. Komise hlasuje veřejně. Usnese-li se komise veřejně, že je třeba provést tajné hlasování, hlasuje se tajně. Tajné hlasování řídí tříčlenná komise, jejíž členy/členky komise veřejně zvolí.
10. Usnesení je přijato, pokud se pro něj vysloví nadpoloviční většina přítomných členů/členek.
11. Jednání ukončuje předsedající tak, že přečte přijatá usnesení.
12. V zápisu se uvede schválený program jednání, podstatný obsah jednání k bodům jednání, výsledky hlasování a přesné znění přijatých usnesení.
13. Člen/členka mají právo, aby v zápise byl uveden jejich názor.
14. Zápis podepisuje předsedající a zapisovatel/zapisovatelka; členům/členkám a těm, jichž se týká, zápis rozesílá předsedající.
15. Člen/členka nebo ten, komu byl zápis doručen, mají právo bez zbytečného odkladu po jeho doručení podat připomínky k zápisu. O námitkách rozhoduje předsedající; jeho rozhodnutí je konečné.
16. Vypořádání námitek je součástí zápisu. Opravený zápis se rozesílá stejně jako zápis původní.

IX. ZVLÁŠTNÍ ZPŮSOB JEDNÁNÍ A HLASOVÁNÍ

1. Komise může konat jednání prostředky komunikace na dálku (dále jen „distanční jednání“), je-li to vhodné a účelné.

2. Má-li se konat distanční jednání, předseda/předsedkyně toto předem včas oznámí a sdělí, za jakých podmínek distanční jednání proběhne.
3. Na distančním jednání lze hlasovat veřejně a, je-li to po technické stránce zabezpečeno, i tajně.
4. Doklady o distančním jednání a hlasování na něm zajišťuje a eviduje předseda/předsedkyně.
5. Nebrání-li tomu povaha věci, lze hlasovat o věci i mimo jednání. Hlasování lze provést pomocí prostředků umožňujících komunikaci na dálku. Takto nelze postupovat, má-li se hlasovat tajně.
6. Předseda/předsedkyně rozešle členům/členkám návrh usnesení, o kterém se má hlasovat a zároveň stanoví lhůtu, ve které se tak má stát. Spolu s návrhem usnesení rozešle též podklady k návrhu.
7. Nevyjádří-li se člen/členka ve stanovené lhůtě, má se za to, že s návrhem usnesení nesouhlasí.
8. Usnesení je přijato, pokud se pro něj vysloví nadpoloviční většina všech členů/členek.
9. Jakmile uplyne lhůta pro hlasování, předseda/předsedkyně dá členům/členkám na vědomí výsledek hlasování.

X. ŠETŘENÍ O PORUŠENÍ KODEXU

1. Podnět k zahájení šetření o porušení Etického kodexu (dále jen „podnět“) může podat zaměstnanec/zaměstnankyně, studující nebo účastník/účastnice celoživotního vzdělání. Podnět může být také podán anonymně.
2. Podnět může dále podat ombudsman/ombudsmanka v souvislosti s jejich činností v oblasti sociálního bezpečí.
3. O zahájení šetření o porušení Etického kodexu může rozhodnout i sama komise.
4. Podnět lze podat:
 - a) v listinné podobě předsedovi/předsedkyni komise,
 - b) písemně e-mailem na adresu etikom@rek.zcu.cz,
 - c) písemně elektronicky prostřednictvím linky k tomu určené.
5. Podnět musí obsahovat popis jednání, v němž je spatřováno porušení Etického kodexu.
6. Není-li z podnětu zřejmé, co se jím sleduje a není-li ve stanovené lhůtě doplněn, nebyl-li podán anonymně, komise podnět odloží.
7. K doplnění náležitostí vyzývá podatele/podatelku zpravodaj/zpravodajka.

8. O odložení podnětu komise podatele/podatelku uvědomí.
9. Je-li podnět opravným prostředkem v jiné věci, zpravodaj/zpravodajka o tom podatele nebo podatelku neprodleně uvědomí a poučí je o správném postupu.
10. Je-li k vyřízení podnětu příslušný někdo jiný, zpravodaj/zpravodajka podnět neprodleně postoupí, jinak ho odloží. O svém postupu podatele/podatelku uvědomí.
11. Komise posuzuje podnět v mezích, které stanoví Etický kodex. Ostatní aspekty spočívající v porušení právních předpisů jsou řešeny a posuzovány podle těchto předpisů bez ohledu na výsledek šetření komise.
12. Projednání podnětu v komisi připravuje zpravodaj/zpravodajka.
13. Komise podnět projedná a přijme usnesení, zda byl Etický kodex porušen.
14. Usnesení obsahuje konkrétní ustanovení Etického kodexu, které bylo porušeno a kdo ho porušil a popis jednání, jímž se tohoto porušení dopustil.
15. Porušení Etického kodexu může být porušením povinnosti vyplývající z právních předpisů vztahujících se k zaměstnancem/zaměstnankyní vykonávané práci nebo disciplinárním přestupkem.

XI.

POSOUZENÍ ETICKÝCH ASPEKTŮ VÝZKUMNÉHO PROJEKTU

1. Návrh na posouzení etických aspektů výzkumného projektu (dále jen „návrh“) podává zpravidla ta osoba, která bude po jeho přijetí řešitelem/řešitelkou projektu (dále jen „navrhující“).
2. Návrh podává navrhující předsedovi/předsedkyni komise na předepsaném formuláři dostupném na <https://tiskopisy.zcu.cz>.
3. Návrh musí obsahovat vždy stručný popis projektu a text informovaného souhlasu pro osoby zapojené do řešení projektu. Má-li se řešení projektu uskutečnit i na jiných pracovištích, než je pracoviště navrhující osoby, je součástí návrhu i vyjádření těchto pracovišť k návrhu.
4. Je-li riziko projektu z hlediska dotčených zájmů osob účastnících se řešení projektu velmi nízké nebo malé, přiloží navrhující k návrhu čestné prohlášení o této skutečnosti.
5. Je-li riziko projektu z hlediska dotčených zájmů osob účastnících se řešení projektu střední nebo velké, předloží navrhující dále popis postupů vedoucích ke snížení rizika, podrobný popis projektu, zdůvodnění nutnosti postupů, které zvyšují riziko (například klamání), zdůvodnění nutnosti realizace projektu na zranitelných skupinách, účastní-li se řešení projektu tyto skupiny.

6. Nemá-li návrh stanovené náležitosti nebo náležitosti nebyly ve stanovené lhůtě doplněny, zpravodaj/ka návrh odloží a uvědomí o tom navrhující osobu.
7. K doplnění náležitostí vyzývá navrhující osobu zpravodaj/zpravodajka.
8. Projednání návrhu v komisi připravuje zpravodaj/zpravodajka.
9. Komise může rozhodnout o přepracování návrhu projektu, jinak návrh schválí či zamítne. Zamítne-li komise návrh, svoje rozhodnutí odůvodní.
10. O rozhodnutí komise navrhující osoby uvědomí.

XII. ZÁVĚREČNÁ USTANOVENÍ

1. Tento Etický kodex nabývá účinnosti dne 7. února 2024.
2. Etický kodex ze dne 22. 11. 2018 včetně dodatků se zrušuje.
3. Statut a jednací řád Etické komise pro výzkum Západočeské univerzity v Plzni ze dne 29. 11. 2021 se ke dni účinnosti tohoto Etického kodexu zrušuje a ke stejnému dni všem členům/členkám zaniká členství v Etické komisi pro výzkum Západočeské univerzity v Plzni.

*Prof. RNDr. Miroslav Lávička, Ph.D.
rektor*